

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

RWS: Strategische verkenning Ithiek

Rijksvastgoed dag

Silke.de.Wilde@rws.nl

Silke de Wilde (Team Strategische Verkenningen
(projectleider Early Warnings)

10 oktober 2019

Missie van SV is om de RWS-organisatie

- tijdig te attenderen op (nieuwe) ontwikkelingen in de omgeving en
- in de gelegenheid te brengen om bij te sturen

Dit doen we door:

- > Signaleren
 - > Doordenken en debat organiseren
 - > Verbinden
- ... en niet noodzakelijk in die volgorde

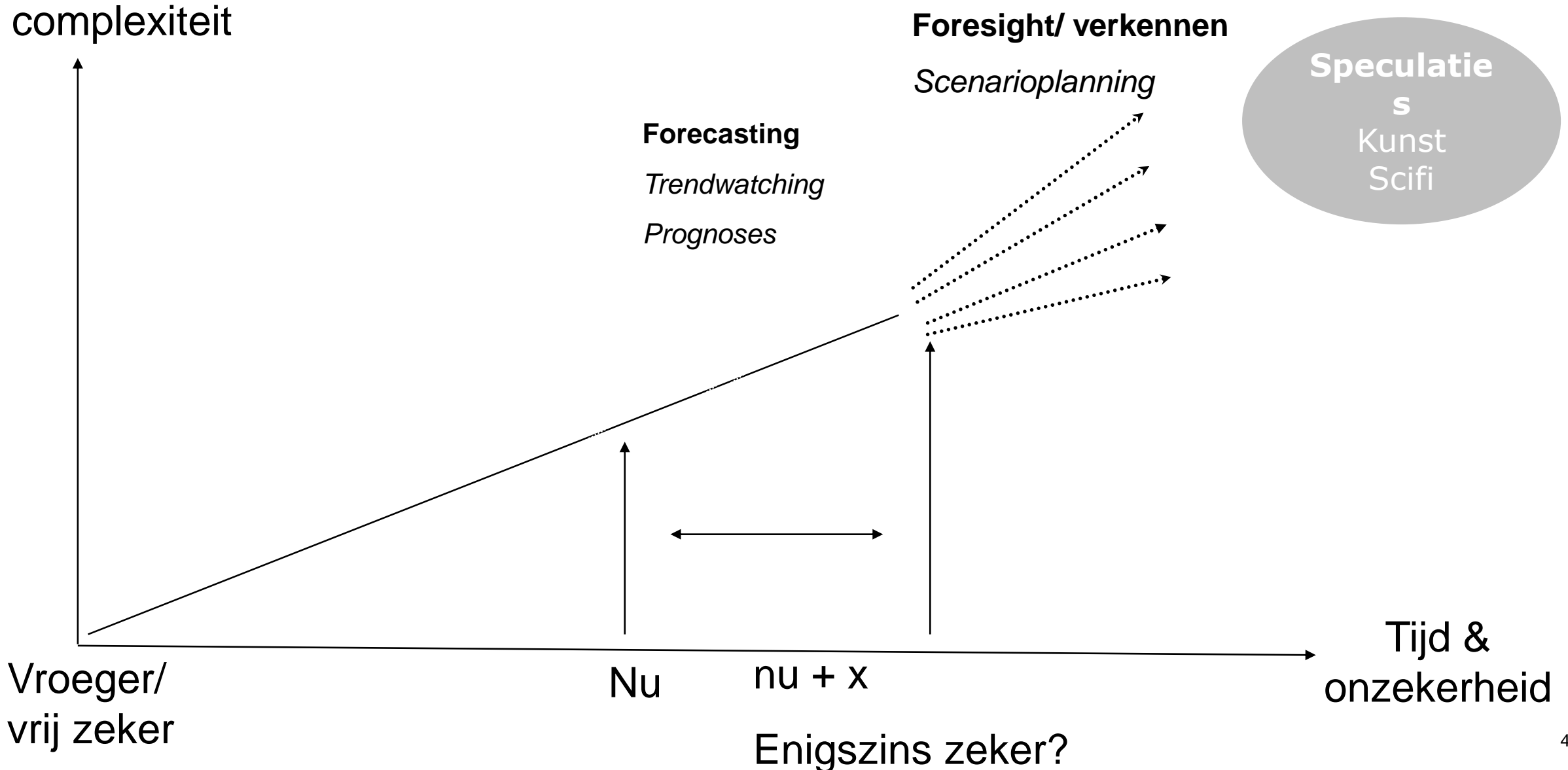
Toekomstverkennen

- “..systematische studie van wat de toekomst in petto zou kunnen hebben, waarbij gebruikgemaakt wordt van wetenschappelijke kennis.”

(WRR, 2010)

Toekomstverkennen: wetenschappelijk inzichten + voorstellingsvermogen

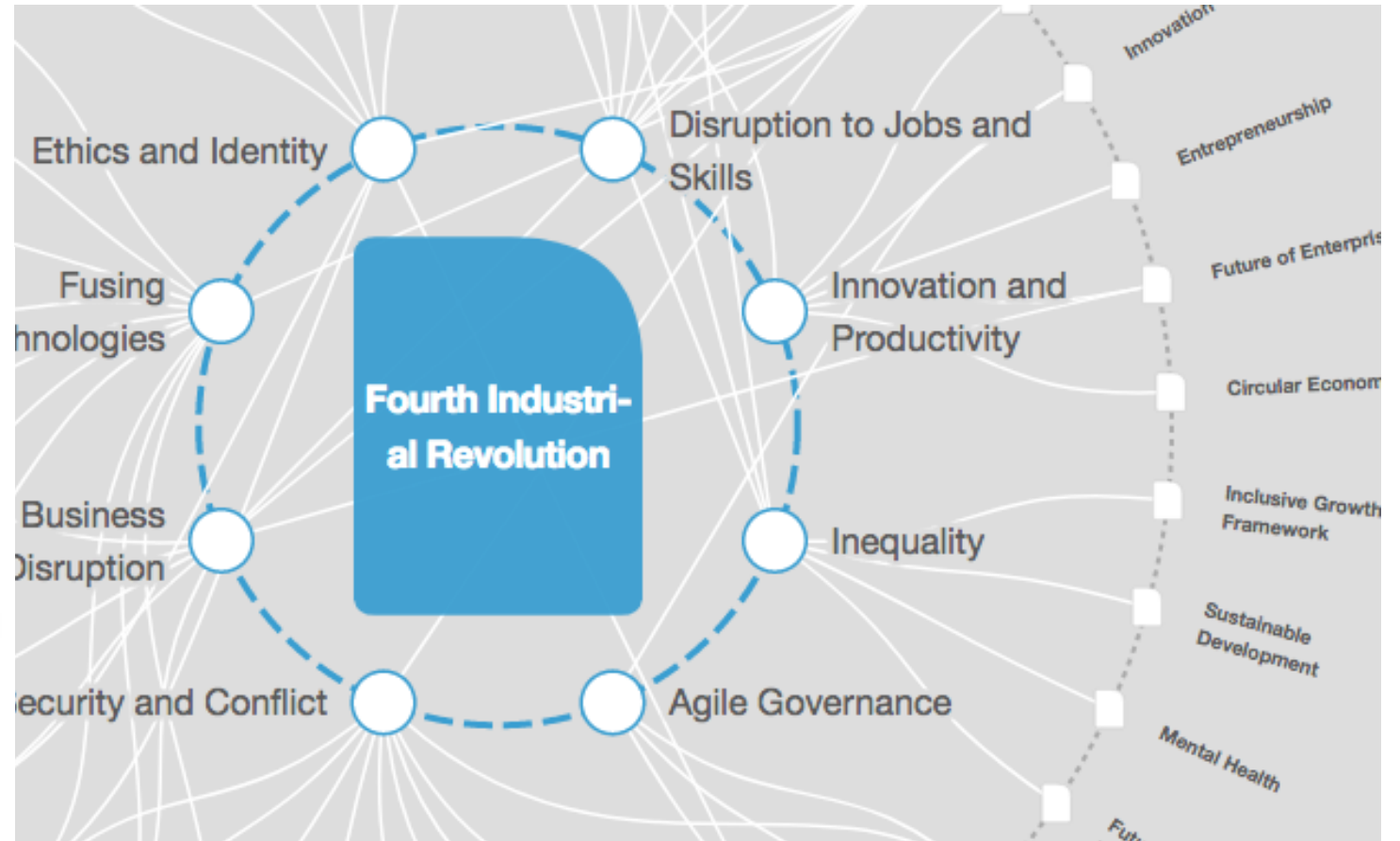

RWS: “Samenwerken aan een veilig, leefbaar en bereikbaar Nederland”

De inzet van nieuwe IT-technologieën er kunnen er mogelijk voor zorgen dat de taken van Rijkswaterstaat efficiënter, veiliger en goedkoper uitgevoerd kunnen worden.

Veelheid aan ITontwikkelingen

Doel verkenning Ithiek

Zicht op ethische vraagstukken die huidige en toekomstige IT ontwikkelingen met zich mee brengen

Ethiek (Rathenau, 2019)

Ethiek wordt door het Rathenau Instituut (2019) gedefinieerd als de systematische reflectie op moraal, waarbij 'moraal' beschreven wordt als het geheel van waarden die in een persoon cq. samenleving bestaan.

Ethiek stelt men in staat om de waarden met de bijbehorende argumenten te analyseren en uiteindelijk te beoordelen. De beoordeling resulteert vervolgens in een afweging over welk handelingsperspectief juist is of niet.

Voorbeelden

Voorbeelden:

- **Privacy.** Hierbij gaat het om zaken als gegevensbescherming, digitaal huisrecht, mentale privacy, surveillance en doelverschuiving.
- **Autonomie.** Hier wordt keuzevrijheid benoemd, inclusief de vrijheid van meningsuiting, informatiemanipulatie, bescherming democratie, vaardigheden en de grenzen van zelfredzaamheid.
- **Veiligheid.** Zoals informatieveiligheid, identiteitsfraude en fysieke veiligheid.
- **Controle over technologie.** Hier wordt gefocust op de controle op en inzicht in algoritmen, verantwoordelijkheid en voorspelbaarheid.
- **Menselijke waardigheid.** Hierbij gaat het om zaken als werkeloosheid, dehumanisatie en de-socialisatie.
- **Rechtvaardigheid.** Zoals discriminatie, uitsluiting, gelijke behandeling en stigmatisering.
- **Machtsverhoudingen.**

Casussen nu:

- slimme lichtsystemen inzetten om allerlei metingen te doen in de omgeving en gedrag van burgers te beïnvloeden?
- slimme sensoren op installaties en de meetgegevens meteen vergelijken met een normaalverbruik, om te bepalen of onderhoud nodig is?
- mogelijkheden om robots gevaarlijke werkzaamheden te laten verrichten?
- Overheid gebruikt software en hardware van buitenlandse bedrijven. Is het riskant dat zij (mogelijk) onze data opslaan? Hoe neem je dit soort vragen mee in inkoopprocedures?

Toekomstperspectief: veel en snelle technologische ontwikkelingen

- Blockchain : macht, privacy?
- Automatisering: macht, controle?
- Digitalisering: privacy, rechtvaardigheid?
- Brain-machine interfaces: controle, veiligheid?
- Digital twins: controle, veiligheid?

Toekomstperspectief: waarden verschuiven

- Nieuwe generaties: waarden verschuiven
 - *VB veranderende ouder-kind relaties jaren '70*
 - *VB samenwonen zonder getrouwd te zijn*
 - *VB openheid over seksuele geaardheid*
 - *VB bellen in het openbaar*
 - Bezit minder belangrijk dan gebruik?
 - Privacy minder belangrijk dan toegang tot diensten van tech bedrijven?
 - Minder vertrouwen in overheid en gevestigde instituties?
 - Vrijheid van meningsuiting minder belangrijk?

Uitgangspunt verkenning:

- Nieuwe dilemma's tijdig agenderen
- Geen draaiboek, wel ruimte voor dialog
- Geen 'personificatie' van Ithiek of van ethische vraagstukken
- "Ethische dilemma's gaan niet over ja of nee, maar over een continuum met een groot grijs gebied"